

SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Jāņa Neimaņa

ATSEVIŠKĀS DOMAS

Rīgā 2022. gada 19. maijā

lietā Nr. 2021-32-0103

„Par Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 10. punkta un Ministru kabineta 2007. gada 27. novembra noteikumu Nr. 800 „Izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumi” 4. pielikuma 10. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam”

1. Satversmes tiesa ar 2022. gada 5. maija spriedumu lietā Nr. 2021-32-0103 atzina, ka Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 10. punkts un Ministru kabineta 2007. gada 27. novembra noteikumu Nr. 800 „Izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumi” 4. pielikuma 10. punkts, no kuriem izriet liegums apcietinātajiem pašvaldības deputātiem izmantot personisko datortehniku ar pieeju internetam, atbilst Satversmes 101. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam. Tiesa atzina, ka pašvaldības deputāta amata izpilde ietilpst Satversmes 106. pantā noteikto pamattiesību – tiesību uz nodarbošanos – tvērumā. Šādam tiesas secinājumam nepiekrītu.
2. No Satversmes 101. panta izriet, ka pašvaldības domes deputāts ir attiecīgās pašvaldības teritorijas **iedzīvotāju priekšstāvis**. Pašvaldības domes deputāts pārstāv attiecīgās pašvaldības teritorijas iedzīvotājus kā kopumu, nevis atsevišķu iedzīvotāju individuālās intereses. Deputātu **ievēlē** pašvaldības domes vēlēšanās. Par pašvaldības domes deputāta kandidātu var pieteikt pašvaldības iedzīvotāju, kuram ir stabila interešu piesaiste konkrētajai pašvaldībai (*sk. Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 8. pantu*).

3. Pašvaldības domes vēlēšanas notiek pēc vispārējiem vēlēšanu pamatprincipiem: tās ir vispārīgas, tiešas, brīvas, vienlīdzīgas, proporcionālas un aizklātas (*sk. Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta pirmo teikumu un Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-21-01 11. punktu*). Atbilstoši negrozāmā saraksta principam vēlētajam ir tiesības **izdarīt brīvu izvēli** starp vairākiem politisko organizāciju (partiju) sarakstiem un viena izraudzītā saraksta ietvaros izdarīt izvēli starp vairākiem pieteiktajiem deputātu kandidātiem. Ievēlētie kandidāti tiek noteikti pēc proporcionalitātes principa. Vēlēšanas dod pašvaldības vēlētajiem iespēju izvēlēties savus priekšstāvjus gan pēc to personiskajām kvalitātēm, gan pēc piederības pie konkrētas politiskās partijas, šīs politiskās partijas vērtībām un politiskās programmas, gan pēc dažādiem citiem subjektīviem kritērijiem un vēlētāju pašu apziņas.
4. Deputāta amata pildīšana nav personas pamattiesības, proti, nepastāv tiesības uz nodarbošanos, kuras tā varētu kādā veidā iegūt, piemēram, ar ievēlēšanas brīdi. Personai nav no tiesībām uz nodarbošanos izrietošu pamattiesību, proti, tiesību kļūt par deputātu (*sal. sk., piemēram: Scholz R. GG Art. 48. In: Maunz T., Dürig G. (Hrsg.) Grundgesetz-Kommentar. Werkstand: 94. EL Januar 2021, Rn. 39*).
5. Tādējādi deputāta amata pildīšanai no personas netiek prasītas noteiktas spējas un profesionālas kvalifikācijas. Deputāta amata izpilde ir tautas suverenitātes īstenošana noteiktā laika posmā. Deputāta amatu neizvēlas pats deputāta kandidāts, bet gan pašvaldības vēlētajī vēlēšanu ceļā pēc personiskiem kritērijiem un savām politiskajām simpātijām izvēlas deputāta kandidātu un ievēlētajai personai uztic deputāta amata pilnvaras.
6. No pašvaldības iedzīvotāju interešu pārstāvības pienākuma izriet tas, ka deputāts vēlēšanu rezultātā saņem no pašvaldības iedzīvotājiem to **pārstāvības mandātu**. Tātad deputāta amata pienākumu izpilde un tiesību izmantošana ir **publiskās varas izmantošana** sabiedrības labā. Deputāts neatrodas nedz darba, nedz valsts dienesta attiecībās ar pašvaldību un nav īpaši pakļauts pašvaldībai. Deputāts ir brīvs sava pārstāvības mandāta izmantošanā, jo nav personiski atbildīgs par lēmumiem, kuru pieņemšanā piedalījies ar saviem balsojumiem, nav padots savas partijas, citu organizāciju vai vēlētāju norādījumiem, bet rīkojas vienīgi pēc savas apziņas. Brīvo pārstāvības mandātu veido noteiktas **publiski tiesiskas**

kompetences, kas kalpo tam, lai deputāts varētu īstenot pašvaldības iedzīvotāju interešu pārstāvību. Šīs kompetences ir deputāta tiesības:

- 1) piedalīties domes un tās pastāvīgo komiteju sēdēs un lēmumu pieņemšanā;
- 2) balsot un ierosināt lēmumu projektus;
- 3) uzstāties sēdēs;
- 4) iegūt informāciju (tiesības pieprasīt informāciju, uzdot jautājumus);
- 5) pašorganizēties ar citiem deputātiem (piemēram, frakcijās).

7. Pretstatā pamattiesību garantētajai cilvēka brīvībai, deputāta brīvība ir nevis brīvība no pienākumiem, bet gan no brīvā pārstāvības mandāta izrietošu publiski tiesisko kompetenču īstenošana citu netraucētā veidā (*sal. sk.: Scholz R. GG Art. 48. In: Maunz T., Dürrig G. (Hrsg.) Grundgesetz-Kommentar. Werkstand: 94. EL Januar 2021, Rn. 32–34*).
8. Tādējādi pašvaldības deputāta amata izpildes ierobežojumi nav nedz darba vai valsts dienesta tiesisko attiecību jeb nodarbinātības ierobežojumi Satversmes 106. panta izpratnē, bet ir **tikai mandāttiesiski** – pašvaldības principa un Satversmes 101. panta izpratnē – ierobežojumi. Tāpat jāievēro, ka deputāts neatrodas nedz darba, nedz valsts dienesta attiecībās ar pašvaldību.
9. Līdz ar to lietā būtu bijusi pārbaudāma apstrīdēto normu atbilstība tikai Satversmes 101. pantam, vērtējot to nevis kā personas pamattiesību garantiju, bet kā garantiju tam, ka pašvaldības deputāts var īstenot viņam uzticētās tiesības līdzdarboties publiskās varas īstenošanā. Reizē jāņem vērā tas, ka noteiktais ierobežojums jebkurā gadījumā attiecas uz visām personām, vienalga, vai tās iepriekš ir bijušas nodarbinātas atbilstoši Satversmes 106. panta tvērumam, darbojušās valsts varas īstenošanā atbilstoši Satversmes 101. pantam vai nav strādājušas vispār, un apstrīdētajās normās nav paredzēts konkrētas nodarbošanās liegums, taču tas neizbēgami izriet no kriminālprocesuālās sistēmas un apcietinājuma mērķa. Proti, apstrīdētās normas ir vērstas nevis uz deputāta konstitucionāli tiesiskās eksistences ierobežošanu, bet gan uz apcietinājuma kārtības noteikšanu *per se*.

Tiesnesis*

J. Neimanis

**Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu.*